

Gazda, Jiří

Vzpomínkové sympozium k 100. výročí narození prof. Romana Mrázka

Opera Slavica. 2022, vol. 32, iss. 2, pp. 90-93

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/OS2022-2-11>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/145288>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Linguistica Brunensia byl nejen jeho ctěnému učiteli věnován. V první letošním čísle tohoto fakulního periodika tak vyjde také jeho poslední odborná stať, napsaná právě u této příležitosti, jejíž vydání se její autor už bohužel nedočká.

Brněnská, a s ní i celá česká rusistika přišla v osobě Aleše Brandnera o jednoho z posledních představitelů silné a mezinárodně uznávané generace jazykovědně orientovaných rusistů, kteří se ve druhé polovině minulého století zasloužili o vybudování takového postavení svého oboru, kterého bude velmi obtížné v blízké budoucnosti znovu dosáhnout, natož ho překonat.

Milý kolega Aleš Brandner bude nejen svým nejbližším spolupracovníkům, ale celé rusistické obci velmi chybět a pro jeho mateřské pracoviště bude velmi nesnadné jeho odbornou erudici plnohodnotně nahradit. Čest jeho památce!

Jiří Gazda

About the author

Jiří Gazda

Masaryk University, Faculty of Arts, Department of Slavonic Studies, Brno,
Czech Republic

gazda@phil.muni.cz

<https://orcid.org/0000-0002-2870-1373>

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

<https://doi.org/10.5817/OS2022-2-11>

Vzpomínkové sympozium k 100. výročí narození prof. Romana Mrázka

V listopadu loňského roku si brněnská akademická obec řadou akcí připomněla 100. výročí zahájení výuky na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Na stejnou dobu shodou okolností připadlo také stejně kulaté výročí narození významného pedagoga, jazykovědce, slavisty a rusisty prof. Romana Mrázka (nar. 21. listopadu

1921), jehož jméno je neodmyslitelně spjato s brněnskou univerzitou a jeho filozofickou fakultou, na které pedagogicky a vědecky působil v druhé polovině minulého století, od r. 1954 až do konce svého života. Také datum jeho odchodu z toho světa je symbolické: prof. Roman Mrázek nás opustil právě památného 17. listopadu 1989, aniž se dožil historických společenských změn ve své vlasti, ve které během svého života tajně doufal.

Tato pozoruhodná shoda okolností se pro Ústav slavistiky FF MU stala impulzem pro uspořádání vzpomínkového sympozia *Učitel, vědec a spolupracovník, na kterého se nezapomíná*, které z důvodů protiepidemických opatření v době koronavirové pandemie proběhlo online 3. prosince 2021. Cílem tohoto bohužel pouze virtuálního setkání bylo společně vzpomenout na osobnost Romana Mrázka především (ale nejen) jako na vysokoškolského učitele a vědeckého školitele, který svou pedagogickou činností, didakticky zaměřenou publikační činností, osobním příkladem a silou své osobnosti významným způsobem ovlivnil stovky svých studentů, spolupracovníků i následovníků.

Organizátoři setkání oslovili desítky domácích i zahraničních rusistů a slavistů s výzvou k aktivní účasti s lingvodidakticky i filologicky orientovanými odbornými referáty, příspěvky zaměřenými na reflexi didakticky zaměřených prací a publikací Romana Mrázka či pouze osobními vzpomínkami žáků, spolupracovníků a kolegů. Přestože ohlas na tuto akci nebyl z mnoha důvodů takový, jaký by bylo lze očekávat, samotné dopolední virtuální setkání, nad kterým převzal záštitu děkan FF MU a jeden z bývalých žáků prof. Mrázka, prof. Milan Pol, proběhlo za účasti desítky účastníků sice v komorní, ale příjemné kolegiální a inspirativní atmosféře.

Sympozium zahájil za pořádající pracoviště v roli moderátora doc. Jiří Gazda a následně účastníky rusky pozdravil a osobní vzpomínku připojil děkan fakulty prof. Milan Pol.

V hlavní části programu pak zaznělo šest různě zaměřených referátů čtyř domácích a dvou zahraničních účastníků. Iniciátor sympozia doc. Aleš Brandner v úvodním vystoupení připomněl košatou osobnost svého učitele jako vynikajícího vědce i pedagoga a přihlásil se k odkazu Romana Mrázka jako jeho žák a bezprostřední pokračovatel v jeho badatelské i pedagogické činnosti.

Program následně pokračoval odbornými referáty obou zahraničních hostů. Dlouholetý spolupracovník pořádajícího pracoviště zejména v oblasti organizace studentských výměnných pobytů mezi FF MU a Nižgorodskou státní univerzitou doc. Stanislav Rylov (Nižní Novgorod) ve svém referátu *Вклад проф. Романа Мразека в разработку синтаксической типологии современных славянских языков* analyzoval přínos Romana Mrázka jako předního představitele brněnské syntaktické školy pro vypracování syntaktické typologie současných slovanských jazyků. Na základě syntakticko-typologických parametrů definovaných R. Mrázkem,

a také na základě porovnávání syntaktických struktur se autor pokusil o vyčlenění syntaktických typů slovanských jazyků podle různých parametrů, přičemž poukázal na stálou aktuálnost Mrázkových syntakticko-typologických myšlenek v současné jazykovědné slavistice.

Prof. Károly Bibok z univerzity v Szegedu ve vystoupení na téma *Лексико-конструкционный подход к синтаксической альтернативе* navrhl nový koncept lexikálně-konstrukční interpretace syntaktické alternace, tj. střídání syntaktických struktur, kdy nechápe tento jev jako výlučně lexikální, ani jako pouze syntaktický, což mu umožnilo vytvořit koncepci, která nejenže eliminuje jednostrannost a slabiny lexikálního a syntaktického přístupu, ale zároveň integruje jejich pozitivní a užitečné vlastnosti. Výhody navrhované integrované koncepce následně demonstroval na příkladech tří tříd ruských sloves se syntaktickou alternací.

Do druhé polovinu hlavního programu přispěli svými referáty zástupci pořadajícího pracoviště. Jeho vedoucí, prof. Ivo Pospíšil, v příspěvku nazvaném *Roman Mrázek jako filologický syntetik* vzpomněl na svého učitele a pozdějšího spolupracovníka především jako na jednoho z mála lingvistů své doby, kteří se snažili alespoň kontaktovat zaniklou filologickou jednotu jazyka, literatury a kultury. Připomněl, že R. Mrázek chápal jazyk jako realizační pole literárních manifestací a sám se jako člověk múzický, pianista a vášnivý čtenář velmi dobře orientoval v literatuře jako takové a v ruském písemnictví zvláště, a poukázal na Mrázkovo přirozené chápání filologické jednoty, vyplývající z faktu, že z jazyka vznikají texty a bez nich by nebyl ani jazyk, ani jeho vývoj, čímž současně fakticky popíral koncepcce zdánlivé „exaktnosti“ jazykovědy oproti „nepřesnosti“ vědy literární, a předjímal tak dnešní racionální úsilí o „novou filologii“, nikoli už jako o její jednotu, ale o celek, který vnitřně komunikuje.

Dr. Olga Berger z téhož pracoviště, jejímž disertačním tématem bylo srovnání ruské a české syntaktické terminologie, přispěla do programu setkání referátem na téma *Грамматическая терминология в работах проф. Романа Мразека*, ve kterém se zabývala zvláštnostmi autorské terminologie R. Mrázka a konstatovala, že prof. Mrázek se vyznačoval promyšleným přístupem k používání termínů. Ve svých článcích se zamýšlel nad obsahem stávajících termínů, kritizoval některé zavedené termíny a zaváděl do vědeckého užívání termíny nové. Autorka popsala Mrázkův přínos k syntaktické teorii, zdůraznila, že rozlišil nový typ syntaktických vztahů – predikativní determinaci, nový typ předmětu (subjektově-objektový předmět) a zvláštní typ vět podle účelu výpovědi (optativní věty) a podala analýzu dalších osudů jednotlivých Mrázkových autorských termínů.

Blok referátů uzavřel Jiří Gazda, který v příspěvku *За тайной слов (этимология и внутренняя форма слов как мотивирующий элемент для сознательного освоения русской лексики)* zavzpomínal na etymologické exkurzy, kterými prof. Mrázek prokládal a oživoval své přednášky z obecné jazykovědy a historického vývoje ruštiny

a otvíral tak svým studentům pro ně dosud utajený svět původu, historie a osudů mnoha slov a idiomů současné ruštiny. Přinejmenším vnímavější posluchače se mu tak dařilo přesvědčit o tom, že jazyk je velké tajemství a jazykověda může být také dobrodružství a mnohdy i zábava. Cíleně vedl své studenty k umění uvědomělého osvojování si a následného používání slov nikoliv jako nemotivovaných značkových pojmenování, ale jako vždy různým způsobem vnitřně nebo extralingválně (kulturně) motivovaných jazykových jednotek.

Po neformální diskusi k předneseným tématům program setkání završily osobními vzpomínkovými příspěvky dr. Ilona Janyšková z Ústavu pro jazyk český AV ČR a doc. Libuše Adamcová (Univerzita obrany v Brně).

Po skončení oficiálního programu účastníci setkání ještě setrvali v krátké neformální diskusi a vzpomínkách na tuto výraznou a nezapomenutelnou osobnost brněnské slavistiky a na závěr ocenili, že se alespoň touto formou podařilo důstojným způsobem vzpomenout kulaté výročí jejího narození.

Osobnosti profesora Romana Mrázka Filozofická fakulta MU v letošním roce kromě toho věnuje celý jubilejní 70. ročník odborného periodika *Linguistica Brunensia*, do něhož svými statěmi i drobnějšími materiály k uctění památky prof. Mrázka přispěli přední domácí i zahraniční autoři.

Jiří Gazda

About the author

Jiří Gazda

Masaryk University, Faculty of Arts, Department of Slavonic Studies, Brno,

Czech Republic

gazda@phil.muni.cz

<https://orcid.org/0000-0002-2870-1373>

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

